

رئیس کل بانک مرکزی اعلام کرد

نرخ ارز شناور در شرایط کنونی معادل بی ثباتی است

گزارش

بلندمدت است، اما آن چیزی که مراد ما از رشد اقتصادی خواهد بود، تغییرات تولید ناخالص داخلی (GDP) در سال ۱۴۰۲ است. ما می‌خواهیم مسأله رشد کاهش‌ی‌نشود و همچنان در مسیرمان به نرخ رشد ادامه دهیم. این را نباید از یاد ببریم که متوسط نرخ رشد در دهه ۹۰ نزدیک ۰.۷ درصد بود و این دهه‌ای است که ما به‌راحتی آن را از دست دادیم. اگر می‌خواهیم به شرایط تعادلی برگردیم، باید مسیر رشد اقتصاد را هموار کنیم، چون به رشد ملاتری هم نیاز داریم.

وی گفت: سیاست‌های بانک مرکزی در زمینه‌های مختلف همچون شبکه بانکی یا نظام پرداخت در هر صورت می‌تواند اثر خود را در مقوله رشد (در کوتاه‌مدت) بگذارد و قطعاً نوع سیاست‌های پولی و عملکرد بانک مرکزی در این مسأله اثرگذار خواهد بود. با این وصف، اولویت بانک مرکزی همان مهار تورم است و به همین دلیل روی مسأله مهار تورم تمرکز کرده‌ایم. دیدگاه بانک مرکزی این است که بتوانیم ضمن ایجاد ثبات پولی، در بلندمدت زمینه رشد اقتصاد را هم فراهم کنیم. البته این رشد باید در مسیری فراهم شود که نوسان‌ها و التهاب‌های اقتصادی به پایین‌ترین سطح کاهش یابد و اعتماد به عاملان اقتصادی در آینده شکل گیرد؛ بنابراین اهداف و سیاست‌های بانک مرکزی مهار تورم و مسأله رشد اقتصاد است.

فرزین تصریح کرد: در نظر داشته باشید که اقتصاد ایران در دهه ۹۰ با تشدید تحریم‌ها مواجه شد و بعد از آن، فرایند تأمین منابع مالی در تنگنا قرار گرفت، دولت و نظام پولی به اجتناب و ناگزیر برای تأمین نیاز دولت و جامعه به سمت خلق بیشتر پول گام برداشت. سرمایه‌گذاری کاهش یافت، فروش نفت سخت شد و بسیار کاهش یافت و معادل این کاهش درآمد و سرمایه‌گذاری، دولت برای تأمین مالی و درآمد به روش تورمی روی آورد. نرخ‌های اقتصاد کلان در اقتصاد ایران از سال ۹۶ از سطوح تعادلی فاصله گرفت و تورم به بالاتر از متوسط گذشته درآمد. در این برهه زمانی نقدینگی بیشتر می‌شود و اقتصاد در حالت رشد حساب‌گونه قرار می‌گیرد.

برای مهار تورم باید به ریشه ناترازی‌ها بپردازیم

رئیس کل بانک مرکزی با اشاره به تأثیر ناترازی‌ها بر تورم گفت: اگر می‌خواهیم تورم را مهار و کنترل کنیم، باید به ریشه ناترازی‌ها در اقتصاد ایران (چه در بودجه، چه در نظام

در چند سال گذشته برخی با دلهره و هراس در بازار ارز، نرخ ارز را افزایش دادند و متناسب و متأثر از آن، قیمت کالاها هم افزایشی شد که با خودش اثرات تورمی دیگری به دنبال داشت. ما نسبت به این نوع ساختار بازار که معلوم نیست چگونه و با چه روشی و با چه سازکاری قیمت ارز در آن تعیین می‌شود، نقد جدی داریم

کاهش یافت و بازار آرام شد، قیمت مسکن هم میل به کاهش یافت. براساس تازه‌ترین داده‌ها در اکثر مناطق تهران در دو ماه گذشته قیمت مسکن رو به کاهش بوده است. یا اینکه قیمت خودرو در چند هفته گذشته میل به کاهش داشته است. همه این سیکل افزایشی قیمت‌ها در بازار به خاطر ناطمینانی ایجاد شده و افزایش نرخ ارز بود که باعث می‌شد انتظارات منفی بازتولید شود.

عملیات روانی علیه اقتصاد ایران

رئیس شورای پول و اعتبار همچنین به عملیات روانی برای ایجاد دلهره و ترس در بازارها اشاره کرد و گفت: موضوع دیگری که ما روی آن بسیار تأکید داریم، عملیات روانی علیه متغیرهای اقتصادی و اقتصاد کشور است که دائماً با ایجاد ترس و دلهره همراه است. بطور مثال، برخی در جایی که داده منفی می‌بینند آن را بزرگ جلوه می‌دهند و مردم را از این بابت بیشتر نگران می‌کنند. به همین دلیل موضوع دلهره و ترس در کسب‌وکار مردم یکی از چالش‌های فعلی ماست. ما حتی در بررسی‌هایمان به این نتیجه رسیدیم که بسیاری از بانک‌های مرکزی در دنیا نسبت به عملیات روانی حساس شده‌اند و نسبت به آن ورود می‌کنند. این ترس و دلهره انداختن در تصمیم‌گیری‌های اقتصاد باید کنترل شود و بانک مرکزی نسبت به کنترل آن مصمم است.

برای خروج از چرخه تورم، نرخ ارز را هدف قرار دادیم

فرزین در پاسخ به چرایی اجرای سیاست تثبیت ارزی گفت: متأسفانه ما در وضع کنونی در چرخه تورم گیر افتاده‌ایم؛ به این ترتیب که شوک‌های سیاسی باعث دلهره و هراس و ترس شدند، دلهره و هراس هم باعث افزایش تقاضا برای ارز و افزایش تقاضا هم باعث افزایش نرخ ارز شد. افزایش نرخ ارز باعث افزایش تقاضا برای پول و افزایش تقاضا برای پول باعث افزایش عرضه و همین مسأله منجر به تورم شد. در این چرخه این سیکل دائماً تکرار می‌شود و ما نزدیک چهار تا پنج سال است که در این چرخه گیر افتاده‌ایم. به همین دلیل ما باید از جایی به این چرخه ورود کنیم که جلوی آن را بگیریم. ما از نرخ ارز به عنوان سیاست ضد چرخه‌های کارمان را شروع کردیم. بسیار هم توضیح دادم که با این سیاست برخورد ایدئولوژیک نشود، چرا که برخورد ایدئولوژیک با این مسأله چندان مطلوب و مناسب نیست.

فرزین تأکید کرد: یادمان نرود سیاست‌گذاری اقتصادی نتیجه نزاع ایدئولوژیک نیست، بلکه ناشی از تجربه است. سیاست چهار سال گذشته ما را به این وضع رسانده است و ما از سیاست تثبیت نرخ ارز در شروع است و به عنوان سیاستی بهره برده‌ایم که بتوانیم از این چرخه خارج شویم. در حیطه نظری، دعوای جدی میان پول‌گرایان و نئوکینزین‌ها و بعداً نئوکلاسیک‌ها نشان داد که می‌توان به دنبال سیاست‌گذاری‌های مختلف برای حل مسأله بود. اثرات تجربی روی مسأله سیاست‌گذاری را نباید نادیده بگیریم. این معضلی است که در همه عصرها و دوره‌های زمانی مطرح بوده است. بسیاری با ارجاع به متون نظری تأکید دارند در بازارهای آزاد این قیمت‌ها هستند که تسویه می‌کنند، در حالی که اولاً در عمل ما بازار کاملاً آزاد نداریم و ثانیاً بطور مثال در بازار ارز ما این انتظارات است که نرخ ارز را تعیین می‌کند. اقتصاد ایران در چهار سال گذشته با کمبود شدید ارز مواجه بوده است؛ این در حالی بود که ایران به دلیل برخورداری از مواهب نفت، همواره تراز تجاری‌اش مثبت بوده است.

وی با انتقاد نسبت به دنباله‌روی از نرخ‌های بازار غیررسمی گفت: در چند سال گذشته برخی با دلهره و هراس در بازار ارز، نرخ ارز را افزایش دادند و متناسب و متأثر از آن، قیمت کالاها هم افزایشی شد که با خودش اثرات تورمی دیگری به دنبال داشت. ما نسبت به این نوع ساختار بازار که

مهار تورم محدود به سیاست‌های پولی نیست

رئیس کل بانک مرکزی تأکید کرد: بحث مهار تورم تنها به دایره سیاست پولی کشور ختم نمی‌شود. هرچند ما تماماً باید بازار ارز را بایثبات کنیم و علائم بایثبات به بازار بدهیم و علائم فراینده مربوط به انتظارات تورمی عاملان اقتصادی را از بین ببریم و اعتماد را دوباره به بازار برگردانیم. چون منشأ اصلی این التهاب‌ها و تورم شکل گرفته، ناطمینانی‌ها نسبت به آینده فعالیت‌ها و سیاست‌های اقتصادی است. ما قبل از هر چیز باید این اعتماد از دست‌رفته را دوباره برگردانیم. برخی از دوستان اقتصاددان، روی همین مسأله تأکید کرده بودند. ما اکنون در همین سطح و لایه قرار داریم و لازمه تثبیت، ثبات و آرامش در بازار ارز است و امیدواریم با ترکیب حساب‌های قیمتی بتوانیم به تمرکز اصلی خودمان که همان مسأله ناترازی‌هاست، برگردیم.

فرزین ادامه داد: بطور مثال در زمینه کاهش ناترازی بانک‌ها، برنامه‌هایی را تدارک دیده‌ایم که روی کاهش ناترازی‌ها قابل مشاهده است. بجز مقوله ناترازی نظام بانکی که بانک مرکزی به‌صورت جدی روی آن متمرکز است، مقوله دیگر، استفاده از نرخ سود (بهره) برای کاهش نرخ تورم است. ما از این ابزار استفاده کردیم و دیگر به دنبال استفاده از آن نیستیم. مطالعات نشان داده در کشورهایی که تورم آن ناشی از شوک هزینه‌ای است، از این ابزار نرخ سود (بهره) استفاده نمی‌شود. حتی کشورهای غربی با مسأله تورم ناشی از شوک اوکراین بر سر این‌که نرخ سود (بهره) را جقدر بالا ببرند، با چالش مواجه‌اند و اختلاف نظر دارند.

وی افزود: ما همچنین از سیاست دیگری استفاده می‌کنیم و آن محدودیت ترانزانه بانک‌هاست که باعث می‌شود ناترازی‌ها کاهش یابد. عموم بانک‌ها کفایت سرمایه کمتری دارند و برای جبران آن، خلق پول شکل می‌دهند و اعتبارات و وام خود را با پول و سیاست ضد چرخه‌ای بانک مرکزی به‌شدت دنبال کنترل ترانزانه بانک‌ها به عنوان سیاست‌گذاری است. مقوله دیگر در بحث سیاست‌های بانک مرکزی، مقوله مربوط به نرخ ارز است. بانک مرکزی روی بخش عمده‌ای از نرخ ارز متمرکز شده و توانسته‌ایم هم نیازهای وارداتی را با نرخ مطمئن و قابل اعتماد تأمین و هم اینکه علائم مثبتی به بازار دارایی‌ها ارسال کنیم. حتی شاهد هستیم که حساب قیمتی در برخی از دارایی‌ها متأثر از همین رویکرد شده است. بطور مثال، براساس پژوهش‌های جدید بانک مرکزی، همبستگی نرخ مسکن و نرخ دلار نزدیک ۷۰ درصد بود. به همین دلیل وقتی نرخ ارز

معلوم نیست چگونه و با چه روشی و با چه سازکاری قیمت ارز در آن تعیین می‌شود، نقد جدی داریم و اصولاً کدام اقتصاددان چنین سازکاری را که نه مقرراتی دارد و نه پایبند به هیچ اصلی نیست، می‌پذیرد. بانک مرکزی با سیاست‌هایش به دنبال این است که برای عاملان اقتصادی، نرخ ارز بایثبات را علامت‌دهی کند. بر همین مبنا مرکز مبادله ارزی راه‌اندازی کردیم که نوسان‌ها را محدود کنیم و نیازمندی‌های ارزی را در شرایط کنونی تأمین کنیم.

تخصیص ارز ۲۸۵۰۰ تومانی برای ثبات بخشی به بازار

رئیس کل بانک مرکزی در واکنش به انتقادها از سیاست تخصیص ارز ۲۸۵۰۰ تومانی گفت: نقدی که بسیاری به ما وارد می‌کنند، درباره تثبیت نرخ ارز با دلار ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی است. ما در علم اقتصاد بحثی نداریم که به «وابستگی به مسیر» مشهور است. یادمان باشد ما همین که اراده کنیم، به وضع تعادلی برمی‌گردیم. این بدان معناست که در یک مسیر مشخص سیاست‌گذاری می‌کنیم. با حذف تخصیص دلار ۴۲۰۰ تومانی و افزایش قیمت جهانی مواد غذایی ناشی از تشدید جنگ اوکراین و روسیه وارد شدن شوک‌های متعدد، مواد غذایی هم با شیب روبه بالایی افزایشی شدند. دوستان این سیاست را نقد می‌کنند، اما ما در تلاش هستیم امسال هم مانند سال گذشته تلاش‌های لازم را برای تأمین ارز انجام دهیم که قیمت خوراک و مواد غذایی بسیار بالا نرود. اگر به غیر از این مسیر، راه دیگری را انتخاب کنیم، چه کسی پاسخگوی تورم خواهد بود.

فرزین افزود: ما باید در سیاست‌گذاری‌ها صبور باشیم. بطور مثال، دوستان از نرخ ارز شناور برای بازار آزاد یاد می‌کنند، اما نرخ شناور به معنای تغییر لحظه به لحظه یا ساعت به ساعت نیست، کنای دنیا این وضعیت هست؟ این در واقع به معنای بی‌ثباتی است. به همین دلیل ما سیاست‌گذاری تثبیت نرخ ارز ۲۸ هزار و ۵۰۰ تومانی را با آن رویکردی که داریم دنبال می‌کنیم که بازار به ثبات برگردد. ما البته در بانک مرکزی، مرکز مبادله ارزی را با استفاده از ابزارهای مالی توسعه دادیم. بازار فروراد را راه‌اندازی می‌کنیم و توسعه می‌دهیم. همچنین قدمدان این است که صندوق تثبیت نرخ ارز را هم راه بیندازیم. قبل از عید، تمام صرافی‌ها در میدان فردوسی از می فروختند و دلان زیادی ارز را با نرخی می‌خریدند و دوباره با نرخ بیشتری می‌فروختند. منظره‌ای که در آن روزها شایسته ما نبود. بعد از عید، پرداخت ارز به سیستم بانکی منتقل شد و اوضاع بسیار بهبود یافت؛ بطوری که فروش روزانه ۳۰ میلیون دلار (قبل از عید) به یک تا دو میلیون دلار (بعد از عید) تقلیل یافته است. بررسی‌های ما هم حاکی از آن است که اکنون تقاضای ارز براساس نیازهای واقعی است. در واقع نیازهای متعدد را می‌توانیم در همین سامانه پاسخ دهیم. همین موضوع توانسته به آرامش بازار کمک کند و البته این را بگویم در شرایطی که در معرض حمله‌های مستقیم قرار داریم، چاره‌ای جز این نداریم که بتوانیم بازار را به آرامش برگردانیم.

محدودیت‌های تحریم‌ها را یاد ببریم

وی با اشاره به وضعیت تحریمی کشور گفت: فقط دوستان اقتصاددان بپذیرند ما در شرایط تحریم هستیم؛ بدین معنا که سیستم پولی و مالی ما تحریم است و در این شرایط است که ما کشور و مسائل ارزی و پولی را داریم مدیریت می‌کنیم. یعنی در سخت‌ترین شرایط ممکن در حال مدیریت اوضاع هستیم. تحریم‌های فعلی همان‌طور که خود غربی‌ها هم بر آن صحنه می‌گذارند، جزو سخت‌ترین نوع تحریم‌هاست که در طول تاریخ به نظام بانکداری ما تحمیل شده است. بسیاری با استفاده از متن‌های علمی نظر می‌دهند و بعد می‌گویند که بر این مبنا عمل کنیم، در صورتی که ما بر مبنای همان سیاست ضد چرخه‌ای به دنبال برقراری ثبات و خروج از چرخه فعلی تورمی هستیم.

اهمیت همراهی مجموعه‌های دیگر برای کاهش تورم

رئیس کل بانک مرکزی با تأکید بر اهمیت همراهی دیگر دستگاه‌ها برای اثرگذاری اقدامات بانک مرکزی در فروکش کردن انتظارات تورم و در نهایت کاهش تورم، گفت: من بحث خودم را با پول و سیاست ضد چرخه‌ای بانک مرکزی شروع کردم. ما باید نقدینگی را کنترل کنیم و این کار را هم می‌کنیم. کسری بودجه دولت و ناترازی‌ها هم باید کنترل شود و با مجموعه‌های دیگر دولت در ارتباط و تعامل هستیم که بتوانیم سیاست ضد چرخه‌ای را با کمک دیگر عوامل به پیش ببریم و البته بتوانیم موفق شویم. همان‌طور که گفتم تثبیت نرخ ارز یکی از همان سیاست‌های ضد چرخه‌ای است که بانک مرکزی قصد دارد همسو با کنترل نقدینگی و کاهش ناترازی‌ها (بودجه، بانک‌ها و صندوق‌ها) آن را به پیش ببرد. در این میان کاهش دلهره و هراس در میان عاملان اقتصادی و کسب‌وکارها و سیاست خارجی تعاملی با همسایگان و بحث‌های مذاکرات در این مسیر بسیار می‌تواند اثرگذار باشد. خوشبختانه در زمینه معاملات پولی، مالی و امور تجاری یا کشورهای منطقه پیشرفت خوبی داشتیم و دولت قصد دارد همین رویکرد را دنبال کند که امیدواریم همه این سیاست‌ها در کنار هم به صورت یک بسته هماهنگ بتواند اثر بخش باشد.

